

Yoldaş Kılıç Wakizashi

Alper AYDINAY

Kiryoku Iaido Dojo, Mayıs 2010

Wakizashi; Muromachi (M.S. 1338 – 1573) periyodundan başlayarak özellikle samuray sınıfının vazgeçilmez aksesuarı olan ve bu sınıfa mensup seçkinlerin katana ile beraber taşıdıkları kısa japon kılıcına verilen isim olarak bilinir.

Wakizashi terimi Japonca iki kelimenin birleşmesinden türetilmiştir. Bunlardan ilki “Waki” (脇) fiilden türemiş bir isim olarak “yan/kenar/yanındaki” anlamına gelmektedir. “Zashi” (差) kelimesinin ise kökeni “sahi” olup “sasu” (挿) fiilinden gelmektedir¹. Sasu’nun kelime anlamı “araya sokmak, sıkıştırmak” olarak Türkçe’ye çevrilebilir. Kılıç terminolojisindeki kullanım manası obi arasına sokulan yani “giyilen/ kuşanılan” olarak dile yerleşmiştir. İki kelimenin birleşimi ile anlamı “yanında giyilen/kuşanılan” şeklinde, yani samuray’ın ana aksesuarı olan kılıca eşlik eder şekilde taşınan kılıçtır. Başka bir söyleyişle “eşlik eden³ / yoldaş ” kılıç manasında kullanılır.

Buradan anlaşılacağı üzere wakizashi kelimesi sanılanın aksine belli bir dönemde imal edilmiş belli bir büyüklükteki kılıç manasına atıfta bulunacak şekilde ortaya çıkmamıştır. Ancak shin-to döneminin yani tarihsel olarak geç Muromachi ve Edo dönemlerinde samurayın ana aksesuarı uchigatana (katana) olduğundan doğal olarak ona eşlik eden wakizashi kısa kılıç (sho-to) anlamını kazanmaktadır. Zaten bu dönem öncesinde tachi belden aşağı asılarak kuşanılırken, genellikle obi arasına sıkıştırılarak kullanılan “eşlik eden” kılıçlar tanto, yoroi-doshi veya en uzununu chiisa-gatana⁴ olarak kayıtlara geçmiştir.

Muromachi döneminin ortalarından itibaren katana wakizashi ikilisi beraber daisho olarak kuşanılmaya başlamıştır. Tarihsel kaynaklarda ünlü Shogun Oda Nobunaga’nın katana-wakizashi ikilisi ile betimlenen resimleri bulunmaktadır. Momoyama periyodunun (M.S. 1573 – 1603) sonlarına doğru kılıçların “yapısal farklılıklarına göre” taşınma kuralları resmi kayıtlarda yer almaya başlamıştır. Uzun kılıçlar (daito) ancak samuray sınıfı tarafından taşınıp wakizashi ile beraber daisho olarak kuşanılırken, yüksek rütbeli samurayların dahi daimyo’ların kale veya karargahlarına daito ile girmeleri yasaklanmış ve buralarda wakizashi taşımaları zorunlu hale getirilmiştir.

¹ Bkz. Kaynakça #1

² Shin-to dönemi öncesi samurayın ana kılıcı tachi olduğundan bunun ağzı aşağıda belden sarkan şekilde kuşanılması için pantolon veya hakama giymek, belden asmak anlamında “haku” (履) kelimesi kullanılır.

³ İngilizce kaynaklarda “companion”

⁴ Tanto: uzunluğu 1 Shaku’ya (30,3 cm) kadar olan kısa kılıç, hançer / Yoroi-doshi: zırh delme maksadıyla yapılmış ucu sertleştirilmiş bir tip hançerdir. Yoroi zırh manasına gelmektedir. Bazı örnekleri kissaki-moroha-zukuri tarzındadır. Bkz. Fig.3 / Chiisa-gatana: Genel olarak tüm kısa kılıçları tanımlamak için kullanılan terimdir. (shoto) ancak özellikle wakizashi ile katana arasındaki uzunluklardaki kılıçlara (o-wakizashi, ko-katana v.b.) veya tsubalı katana benzeri koshiraesi olan tantolara ithafen kullanılır.

Edo döneminin başlarındaki iç savaşlar ve kanuni düzenlemelerdeki eksiklikler sebebiyle M.S.1640'lı yıllara kadar "chonin⁵ sınıfı" mensupları veya bazı illegal oluşumların üyesi yakuza'lar halen o-wakizashi olarak adlandırılabilir ve neredeyse yasak olan katana boyutlarına yakın kılıçları serbestçe taşıymaktaydılar.

Bu durumun bir sonucu olarak M.S.1645 yılında Tokugawa Shogun'luğu çıkardığı bir yasa ile kılıçların boyutlarına göre kategorize edilmesi ve taşınması ile ilgili düzenlemeyi yapmıştır. Bu yasa sonrasında "tanto", "wakizashi", "katana" gibi isimler günlük dile ve kılıç terminolojisine kılıçların uzunluğunu tanımlayan terimler olarak yerleşmiştir. Bu yasada katana 2 shaku 8 ila 9 sun (84.84cm - 87.87cm), wakizashi ise 1 shaku 8 ila 9 sun (54.54cm - 57.57cm) olarak tanımlanmıştır⁶. M.S.1648'deki ilave bir düzenleme ile chonin sınıfına mensupların ko-wakizashi 'den daha uzun kılıçlar taşınması yasaklanmış ve ko-wakizashi uzunluğu 1 shaku 5 sun (45.54cm) olarak belirtilmiştir⁷. Ancak M.S.1670'lerde yasada yapılan bir değişiklik ile chonin sınıfına yolculuk veya doğal afet durumlarında normal uzunlukta wakizashi taşıyabilme izni verilmiştir⁸.

Figure 1 Wakizashi shinshin-to

Wakizashi ile ilgili yaygın ama tam olarak doğru olmayan bir bilgi de bu kılıçların iç mekanlarda kullanılmak üzere tasarlandığıdır. Wakizashi'nin katanaya göre nagasa⁹'sının kısa olması elbette iç mekanlarda gerek savunma, gerekse saldırı amaçlı manevralarda büyük avantajdır. Ancak boyunun katanadan kısa olması iç mekan kullanımı için yapıldığı anlamına gelmemektir.

Nara ve Heian periyotlarından (M.S: 710 – 1192) itibaren günümüze ulaşan kılıçların pek azı 2 shaku'dan (60,6 cm) uzundur. 8.yy.'a ait Shoso-in hazinesinde bulunan 55 kılıcın (jo-koto) sadece bir tanesi 70 cm'den uzundur¹⁰. Buradan hareketle kılıcın tarihsel gelişimi içinde wakizashi boyutlarının kılıçların alışlagelmiş uzunluğu olduğu kabul edilebilir. Daito

⁵ Chonin , samuray ve serf sınıflarının dışında "avam" olarak tanımlansa da ticari ve idari imtiyazları olan bir sosyal sınıfa verilen isimdir.

⁶ Günümüz kılıç sınıflandırmasında tanto 1 shakudan küçük (30,3 cm), wakizashi 1 ila 2 shaku arası, katana ise 2 shakudan büyük olarak kabul edilir.

⁷ Ko-: küçük/kısa , Chu-:orta, O-:büyük/uzun manasında kullanılır..

⁸ Bkz. Kaynakça #6.

⁹ Kılıcın ha-machi'den kissaki'ye kadar olan namlu bölgesi. Tüm uzunluk ölçüleri bu aralığı işaret eder

¹⁰ Bkz. Kaynakça #2

olarak adlandırılan “Tachi” daha sonraki dönemlerde at üzerinde kullanmak üzere tasarlanmış, “katana” ise tachi’den türetilmiş özel maksatlı uzun kılıçlardır. Wakizashi’nin ataları olan Shoso-in kılıçlarının tarihlendiği dönemlerde samuray’ın Avrupa’lı çağdaşlarının kullandığı kılıçların boyutlarının wakizashi boyutları ile benzerliği de ilgi çekicidir. (örn. Roma Lejyonlarının “Gladius” ’unun namlusu yaklaşık 55-70 cm’dir)

Wakizashi “daisho” olarak kullanıldığı dönemde, iç veya dış mekanlarda katananın taşınamayacağı veya kolay erişilemeyeceği durumlarda, - örneğin daha yüksek rütbeli bir samurayın villasında veya herhangi bir yerde oturur pozisyonda - sürekli taşınabilmesi sayesinde samurayın yoldaşı olma özelliğini korumuş ve en güvenilir silahı olmuştur. Bu özelliği günümüz askerlerinin tüfeklerinin mevcut olmadığı yerlerde tabancalarına güvenmeleri ile benzer bir durumdur. Samuray giyinik olduğu ve uyumadığı sürece wakizashi’sini çıkarmaz, çoğu zaman uyurken dahi çok yakınında bulundurur.

Wakizashi’nin açık alanlar veya savaş meydanlarında da yaygın kullanımını gösteren belgeler mevcuttur. Özellikle savaş alanında yere düşmüş veya esir alınmış bir hasmı infaz etmek için katana kullanmak yerine wakizashi ile bu işlevi yerine getirmek yaygın bir uygulamadır. Çünkü bu gibi durumlarda bir elle düşmanın miğferinden tutarken diğer tek elle katanayı savurarak başı kesmek oldukça güç olmaktadır. Bu durum katananın hasmın boynu yerine zırhına çarpmasına ve hasarlanmasına neden olabileceği gibi tek elle savrulması esnasında yakınlardaki dost kimselerin yaralanmasına neden olma ihtimali de vardır. Benzer şekilde yerde yatan zırhlı bir düşmanın başını katana ile kesmeye kalkmak kılıcın zırha veya yere teması tehlikesini taşımaktadır. Bu durumlarda wakizashi kullanımı daha tercih edilen bir yöntemdir.

Sadece teslim alınan bir hasımın infazı için değil, açık savaş ve düello tekniklerinde de wakizashi’nin yeri vardır. Tek başına kullanılabilirdiği gibi, iki elde aynı anda hem wakizashi hem de katana olacak şekilde çift kılıç kullanımı da mümkündür. Bu eşzamanlı çift kılıç kullanma tekniklerine genel olarak “Nitoken” adı verilir. Bu teknikleri öğreten okulların en tanınmış, kurucusu “Miyamoto Mushashi Harunobu (M.S.1584 – 1645)” olan “Hyoto Niten Ichi-ryu” olarak bilinir¹¹. Ayrıca diğer koryu okullarına ait öğretiler arasında da wakizashi tekniklerini barındıran bazı katarlar günümüze kadar ulaşmıştır. Buna örnek olarak yaygın uygulanmasa da Muso Shinden Ryu Kunitachi disiplininin Daishozume teknikleri¹² verilebilir.

Samuraylığın parlak dönemlerinden günümüze, katana’nın sadece yedeği değil yoldaşı da olmuş olan wakizashi, gerek teknik gerekse felsefi olarak halen bushido takipçilerinin gözünde tıpkı katana gibi samuray’ın ruhunu temsil etmeye devam etmektedir.

¹¹ Bkz. Kaynakça #4

¹² Muso Shinden Ryu Öğreti Sistemi / Alper AYDINAY Kiryoku Iaido Dojo Kasım 2009 İstanbul

Figure 2 Geç Muromachi dönemine ait Bizen bölgesi Osafune okulunda yapılmış bir wakizashi. Nagasa uzunluğu 48.1 cm'dir.

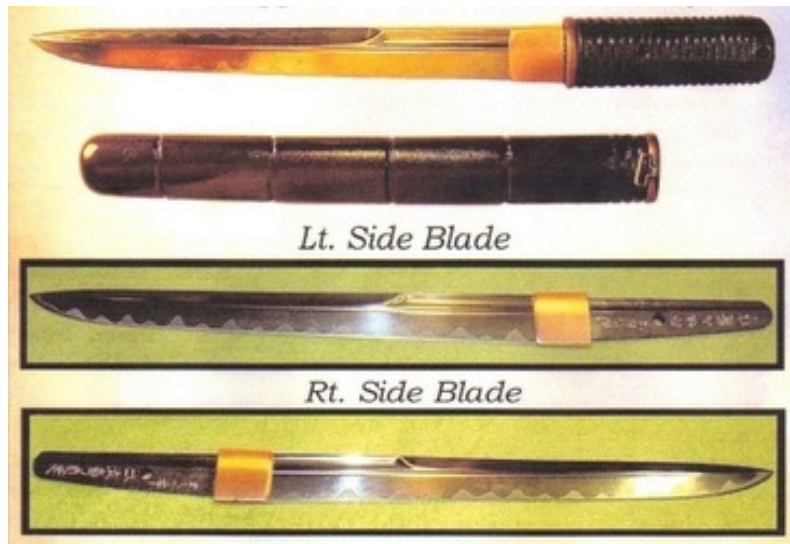

Figure 3 Edo dönemine ait Yoroi-doshi, kissaki-moraha-zukuri tarzındadır

KAYNAKÇA:

1. Historical Classification of Wakizashi and the Taxonomy of Nihon-to Based on Their Blade Length and Functions/Purposes. S. Alexander Takeuchi, Ph.D. Department of Sociology, University of North Alabama January 24, 2004
2. The Japanese Sword, a comprehensive guide, Kanzan Sato ISBN 4-7700-1055-9 (1983 Japan)
3. Nihon-to Wakizashi Article.Dr.Richard Stein, 1999 swordforum.com
4. Mol, Serge (2003). Classical weaponry of Japan: special weapons and tactics of the martial arts. Kodansha International. ISBN 4-7700-2941-1
5. Ratti; Westbrook, Adele (1973). Secrets of the samurai: a survey of the martial arts of feudal Japan. Tuttle Publishing. ISBN 0-8048-1684-0
6. Was Chonin class in Edo Period allowed to wear/carry Swords? S. Alexander Takeuchi, Ph.D, Department of Sociology, University of North Alabama, October 26, 2003
7. Muso Shinden Ryu Öğreti Sistemi / Alper AYDINAY Kiryoku Iaido Dojo Kasım 2009 İstanbul